

ישיבו דמיה ודי בכך.

ורב יוסף אמר: יאוש אינו קונה, ואפילו מדרבנן, וצריך הוא להחזיר את הגזילה עצמה. (12)

איתביה רב יוסף לרבה — הסובר יאוש קונה בגזילה — מהא דתנן:

גזל חמין, ועבר עליו הפסח ונאסר בהנאה כדין "חמץ שעבר עליו הפסח":

מכל מקום **אומר לו הגולן לנגזל: הרי שלך לפניך**, ואינו צריך לשלם לו את דמי החמץ כפי שהיו שוים בשעת הגזילה, ואף שהחמץ עכשיו אינו שוה מאומה. (1)

ומכאן קשה לרבה: שהרי **והאי חמץ כיון דמטא עידן איסורא** [כשהגיע זמן איסורו של החמץ] הרי **ודאי מייאש הנגזל מן החמץ** — (2)

והשתא תיקשי: **ואי סלקא דעתך יאוש לבד**

דמים.

12. בתוספות לקמן סט א ד"ה כל, מבואר, שאפילו למאן דאמר יאוש לא קני, היינו דוקא שהגולן אינו קונה אותו, אבל כל המחזיק בה זכה בה, אלא שכתבו שם, שכל אדם אסור להחזיק בה, מפני שהיא צריכה לגולן ליפטר מן הנגזל, ואם כבר זכה בה אחר, לכל הפחות חייב לשלם דמים לגולן, [וראה מה שנתקשה שם רבי עקיבא איגר בדבריהם אלו; וראה עוד ב"שיעורי רבי שמואל" לבבא מציעא [עמוד צג דיבור ראשון], שצידד בדעת רש"י, שאין אדם יכול לזכות בה היות והיא במצב של "באיסורא אתא לידיה"].

1. כך הוא דין השבת גזילה: כל עוד החפץ בעין ולא נאבד ולא השתנה, הרי הוא משיב את החפץ כמות שהוא, ומקיים "והשיב את הגזילה אשר גזל", ואף אם ירד ערך החפץ מכל סיבה שהיא, ואפילו אינו שוה פרוטה וכ"חמץ שעבר עליו הפסח".

2. א. צריך ביאור: מה ענין יאוש לחמץ שעבר עליו הפסח, וכי מתיאש הוא ממציאיתו של החפץ, והרי אינו אלא יודע שאין ערך לחפץ שלו?!

ואף שלזכות החפץ יכול אף שנתחייב בהשבתו, משום דדין זה תלוי בבעלים ובדין ממון שיש לו עליו, וכיון דנתייאשו בטל דין זה, אבל הפרט של תמורת דמי החפץ זה אינו תלוי בהשתנות דין ממון אצל הבעלים לענין זכיה, [והיחידוש יש בדבריו כאן, שאם כי הוא מצידו השלים את דיני השמירה, מוטל עליו חיוב השבה], וראה מקורות נוספים לדברי האחרונים בזה, ב"ספר המפתח".

ג. עוד כתב שם ב"קצות החושן", שבעיקר קושיית תוספות יש לומר, שאין דומה אבידה שאינו קונה אותה כשבא לידו באיסור, שהטעם בזה — על פי הרמב"ן במלחמות בבבא מציעא לדף כו — הוא משום שיד שומר אבידה כיד בעל הבית, והוא "יאוש ברשות" שאינו קונה, מה שאין כן בגזלן מועיל היאוש לקנות אף שבא לידו באיסור, וכן כתב רבי עקיבא איגר כאן; [ולשון הגמרא ניהא יותר לפירוש זה, כי מלשון הגמרא נראה שהגמרא מדמה יאוש בגזילה כשבא לידו באיסור, ליאוש באבידה כשבא לידו בהיתר, ולפירוש התוספות, אין הדבר כן].

ד. לפי מה שכתבו התוספות משמע, שסברת הגמרא לומר שאין יאוש קונה משום ד"באיסורא אתא לידיה", הוא משום שהגמרא מסתפקת אם יאוש באבידה לאחר מציאה אינו קונה כלל, או שמא הוא קונה את גוף החפץ אלא שמשלם

קנה וכרכה, אמאי אומר לו הנגזל: "הרי שלך לפניך", והרי קנה הגזול את הגזילה ביאוש ואין היא של הנגזל, ואין שייך לומר "הרי שלך לפניך", ואין מתקיים בה מצות "והשיב את הגזילה" —

ואם כן דמי מעליא בעי שלומי ליה [דמים מלאים כערך החמץ בשעת הגזילה צריך הוא לשלם לו]?! כדין כל מי שאינו מקיים "והשיב את הגזילה", שהוא חייב בדמים כשעת הגזילה.⁽³⁾

וב"ספר המפתח" בשם "צפנת פענח" מבואר, שאין כוונת הגמרא מחמת איסור ההנאה שבו, אלא מחמת שהכל מצווין לבערו, ולפי זה ניחא היטב.

וראה עוד שם בשם הרבה אחרונים שהקשו מסוגייתנו על שיטת הסוברים שחמץ גזול שעבר עליו הפסח הרי הוא מותר באכילה, שאם כן למה מתייבש, ובדברי ה"צפנת פענח" מתיישב גם זה.

וב"קובץ שעורים" אות כד, כתב מן הסברא, שאף אם יאוש אינו קונה משום ד"באיסורא אתא לידיה", אין זה אלא כשהיאוש הוא מחמת הגזילה, אבל יאוש מצד אחר מועיל; ואולם הוכיח מסוגייתנו, שאף יאוש מצד אחר — כגון מצד איסור חמץ — אינו מועיל, והוא על דרך ה"צפנת פענח" שאין היאוש קשור בגזילת החפץ.

ואולם כתבו אחרונים, שיש לפרש את היאוש בסוגייתנו באופן אחר, והוא, שבכל גזילה מן הראוי להתייבש ממנה, אם לא שבדעתו לטרוח אחר הגזול למוצאו ולהשיבה אצלו, אך בחמץ זה שאין לנגזל בה ערך ולא יטרח אחריה, אם כן במציאות מתייבש הוא מהשבת הגזילה, שאם לא יטרח אחריה, מסתמא שוב לא תשוב אליו, ונמצא שיאוש זה הוא יאוש כשאר כל יאוש בגזילה, וראה הערה 3.

3. א. לכאורה יש לעיין, לפי מה שצידדו התוספות לקמן סט א שאין יאוש קונה לגזול אלא כשהחפץ הוא ברשותו שיקנה לו, אם כן בחמץ ש"אין זכיה באיסורי הנאה", האיך יזכה

בו?! וצריך לומר, שאכן היאוש אינו בשעה שהגיע זמן איסורו, אלא קודם הפסח; על פי "מקור חיים" סימן תמג סק"ד, והמגיה על "תרומת הכרי" סימן רסב א; [ולפי מה שנתבאר בהערה 2 שהיאוש הוא משום שהכל מצווין לבערו, או משום שלא ישוב החמץ אליו, ניחא יותר].

ב. כתב ב"קצות החושן" סימן תו סק"א להוכיח שיאוש אינו עושה הפקר, ועד שלא בא לרשות הזוכה, אין האבידה או הגזילה יוצאת מרשות בעליה [הובאה שיטתו בעמוד א בהערה 9]; שאם לא כן תיקשי: אף שאינו רוצה לקנות, הרי מרשות הנגזל כבר יצתה, שאין זה תלוי ברצונו, ושוב אי אפשר לקיים "והשיב את הגזילה" ולומר: "הרי שלך לפניך" במה שאינו של נגזל; אלא בהכרח שכל עוד לא זכה בה המוצא או הגזול, כי אז אף מרשות בעליה לא יצתה, [וכן יש להקשות על קושיית הגמרא: אפילו למאן דאמר יאוש לא קני נמי תיקשי, האיך אומר לו "הרי שלך לפניך", ולהמבואר בתוספות לקמן סט א הובא בעמוד א בהערה 12, שאפילו למאן דאמר יאוש לא קני, מכל מקום כל המחזיק בה זכה בה].

אך בהגהות ל"תרומת הכרי" מחתן המחבר [סימן רסב א] כתב, דבאמת מדברי התוספות והראשונים נראה מבואר שהחפץ יוצא מרשות בעלים; ועל ראית ה"קצות החושן" כתב, שאינו יודע מי הגיד לו רו זה, שעל ידי יציאה מרשות בעלים אינו יכול לומר "הרי שלך לפניך", ולדעתו נראה, שרק אם קנה הגזול את החפץ, אז אינו יכול לומר "הרי שלך לפניך", ראה שם; וכן

אמר ליה רבה לרב יוסף: כי קאמינא אנא [אימתי אמרתי אני] שיאוש קונה, כאשר זה הנגזל **מתייאש**, וזה הגזולן **רוצה לקנות** את הגזילה.

אבל **האי חמץ**, אכן זה הנגזל **מתייאש**, ואולם זה הגזולן **אינו רוצה לקנות** אותו, וכל שאין הגזולן רוצה לקנותו, אין הוא קונה את הגזילה, ויכול הוא להחזירה ולהפטר.⁽⁴⁾

איתיביה אביי לרבה — הסובר: יאוש קונה — מהא דתניא:

כתיב [ויקרא א]: "אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו", ולכך אמרה התורה: "קרבנו", כדי ללמד: קרבנו שלו ולא קרבן

הגזול.

והיה סבור אביי לפרש, שהפסוק בא למעט את הגזול בהמה מחבירו והקדישה והקריבה, שאין הקרבן שהקריב עולה לו לרצון.

והרי **היכי דמי**, באיזה אופן מיעטה התורה? **אילימא** שמיעט הכתוב בהמה שנגזלה ועדיין היא לפני יאוש הבעלים ממנה, כך הרי אי אפשר לומר, כי:

למה לי קרא למעט קרבן כגון זה, והרי **פשיטא** היא, כי אין הגזולן יכול להקדיש דבר שאינו שלו!⁽⁵⁾

אלא לאו בהכרח, שהפסוק בא למעט את

כתב ב"חידושי רבי שמעון" סימן לח אות ב בשם ה"באר יצחק".

ג. והוכיח בהגה"ה שם כשיטתו, ממשנה זו גופה, שהרי לשיטת המפרשים הסוברים שאיסורי הנאה אינם שלו, איך יכול לומר לו בחמץ שעבר עליו הפסח "הרי שלך לפניך", והרי איסור הנאה הוא; ובהכרח שאין בזה חסרון.

וראה ב"בית הלוי" חלק א סימן מח אות ח, שהביא מסוגייתנו ראייה שאיסורי הנאה הם שלו, שאם לא כן אין יכול לומר "הרי שלך לפניך", [וכן כתבו עוד אחרונים ראייה זו, ראה "ספר המפתח"]; והוסיף שם ה"בית הלוי", שיש לומר בביאור מה שדנו לעיל ליעיל מה א אם "אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך", שהנידון הוא משום שאיסורי הנאה אינם שלו, ואינו יכול לומר "הרי שלך לפניך", ולפי מה שמסיקה הגמרא שם "אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך" מוכח באמת, שאיסורי הנאה אינם הפקר.

4. א. נחלקו אחרונים, אם אף בשינוי אינו קונה בעל כרחו, כשם שאינו קונה ביאוש, דעת

ה"מחנה אפרים" וה"אור שמח" [על דברי הרמב"ם גזילה ב טו], שאף שינוי אינו קונה לגזולן בעל כרחו; ודעת ה"נתיבות המשפט" סימן שנא וה"תרומת הכרי" סימן רסב ד"ה והנראה לי בזה, שהוא קונה אפילו בעל כרחו.

ב. כתבו אחרונים, שלפי שיטת ה"נתיבות המשפט" יש להוכיח מסוגיא זו נגד היסוד שהובא בעמוד א בהערה 4, שבפקיעת חיוב השבה נקנית הגזילה מאליה לגזולן על ידי קנייני הגזילה; שהרי ודאי נותנת הסברא, שאם יכול הגזולן לקנות את הגזילה, שוב אין בה חיוב השבה, שהרי אם לזכות בה יכול, לא כל שכן שלא יתחייב להשיבנה, ואף קודם שזכה בה; ואם כן, היות ונתייאשו הבעלים ויכול הוא לזכות בה, אם כן אף שעכשיו אינו רוצה לקנותה, הרי כבר זכה בה מכח קנייני הגזילה מאחר שפקע חיוב ההשבה, וכמו שינוי שהוא קונה בעל כרחו, [ראה היטב שיעורי רבי שמואל לבבא מציעא עמוד צג ד"ה אבל].

5. וכדקיימא לן [לקמן סח ב]: "גזל ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אינם יכולים להקדיש,

הפסוק שאינו עולה לגזולן לרצון — כיצד תפרש את **הא דתניא** גבי תומאת הזב:

כתיב [ויקרא טו]: "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא, וכל הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא. ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב", ולכך אמרה תורה: "**משכבו**" כדי ללמד: אין הזב מטמא אלא את משכבו, ולא מטמא הוא את **הגזול**, כי כך היא גזירת הכתוב —

והרי **היכי דמי** [איזה משכב גזול מיעטה התורה]?

אילימא — כעין שאתה מפרש גבי קרבן, גזול בהמה והקדישה לקרבן — **דגזול הזב עמרא** [צמר] מחבירו, **ועבדיה הזב למשכב** [ארגו ועשה ממנו משכב]; כך הרי אי אפשר לומר, כי:

הגזול בהמה, שהקריבה הנגזל לקרבן **לאחר יאוש** בעליה הימנה, כי אז הבהמה קדושה מחמת היאוש בצירוף עם ההקדש, שהוא "שינוי רשות", שנשתנה מרשות הדיוט לרשות גבוה, והוא קונה בגזילה בצירוף יאוש; (6) אלא שמכל מקום פסלה אותה התורה משום שעל ידי ההקדש נעשית שלו.

הרי **שמע מינה: יאוש לא קני**, כי אם כבר נקנתה לגזולן קודם שהקדישה, שוב אין סיבה לפוסלה! (7)

שתק רבה ולא השיבו לרב יוסף! (8)

אמר ליה רבא לאביי להשיב על קושייתו לשיטת רבה:

וליתעמיך — ולשיטתך, שהפסוק בא למעט את הגזול בהמה של חברו, וללמד בא

שמסוגייתנו מוכח, שאין סברא זו מועילה אלא לענין "מכירה", אבל לענין "שינוי רשות", אין בזה חסרון. ב. ראה הרחבה בדין הקדש על ידי יאוש ושינוי רשות, ובגדר "שינוי רשות", בהערות לקמן סז א.

7. נתבאר על פי התוספות, ראה תוספות כאן ד"ה שמע, ובדבריהם לקמן סז א ד"ה אמר. וכתבו התוספות: שאין לפוסלו משום "מצוה הבאה בעבירה", כי כל שקנאו קודם המצוה, אין בזה משום מצוה הבאה בעבירה; ואולם דעת רש"י בסוכה ל ב שולוב פסול משום "מצוה הבאה בעבירה" כשגזלו, אפילו לאחר שכבר קנאו הגזולן.

8. נתבאר על פי תוספות לקמן סז ב ד"ה רבא.

זה — הגזולן — לפי שאינו שלו [וזה לפי שאינו ברשותו], תוספות; וראה בתוספות קדושין נב א, שאין חידוש בזה שאינו יכול להקדיש את שאינו שלו, ועיקר החידוש בדין זה הוא, שאין הנגזל יכול להקדיש לפי שאינו ברשותו.

6. א. משום יאוש ו"שינוי רשות", שהרי זה כאילו מכרה לגבוה, נתבאר על פי תוספות, ראה היטב בדבריהם ד"ה שמע; וביארו, דמשום "שינוי השם" שמעיקרא חולין והשתא הקדש, וכמו שמצינו לקמן סז א, אין לפרש כאן, משום שעדיין לא ידעה הגמרא מזה, שלא נתחדש כן אלא בהמשך הסוגיא.

וראה בגמרא לקמן עו א, שהקדש בהמה גנובה לקרבן אינה חשובה "מכירה" לענין חיוב בארבעה וחמשה, וכטעם המבואר בגמרא שם: "מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן" [ראה שם, ובהערות], וכתבו התוספות שם,

ואם כן **הכא נמי** גבי "קרבנו", יש לך לומר שלא בא הכתוב למעט את הגזול חולין והקריבין לקרבן שאין קרבן זה עולה לו לרצון, אלא שבאה התורה למעט: כגון דגזל **קרבן דחבריה** [גזל קרבן שהקדישו חבריו לצורך עצמו] —

ואין התורה באה לומר שאינו עולה לגזלן לרצון, אלא שאין עולה לנגזל לרצון ואפילו קודם יאוש; ושוב לא תוכיח מכאן שיאוש אינו קונה.⁽¹¹⁾

איתיביה אביי לרב יוסף — הסובר: יאוש אינו קונה — ממשנה במסכת כלים:

מי איכא למאן דאמר, כלומר: וכי יש מבין האמוראים שנחלקו כאן ביאוש, שיסבור: **שינוי מעשה** — ⁽⁹⁾ וכעין זה שעשה מן הצמר משכב — **לא קני!**?

והרי לא נחלקו אלא בדברי רבה, שאמר: "יאוש קני", אבל במה שאמר: "שינוי מעשה קני" הרי לא נחלקו, והיות וודאי קונה הוא, הרי בכלל "משכבו" הוא.

אלא מאי אית לך למימר [אלא בהכרח צריך אתה לפרש] שבאה התורה למעט ב"משכבו", כגון דגזל **משכב** מוכן דחבריה [גזל משכב של חבריו] — ⁽¹⁰⁾

שהיא באה לומר, שאם גזל עורות של חבריו — שהבעלים יכולים על ידי מחשבה בעלמא ליחדם למשכב, וייטמאו טומאת משכב לכשישכב עליו הזב, ראה ברייתא בהמשך הסוגיא — אין הגזלן יכול ליחדם למשכב, ולכן אין הם נטמאים בטומאת משכב הזב.

11. א. נתבאר על פי רש"י בפירושו הראשון; וכן התוספות בסוף ד"ה גזל הזכירו סברא זו, אלא שהוכיחו מדלקמן עו א לא כן, וראה באחרונים שהובאו ב"ספר המפתח" מה שכתבו לדחות לפי שיטת רש"י.

ואולם הסברא צריכה ביאור, וב"דבר אברהם" חלק ב סימן יב אות ב כתב להוכיח מדברי רש"י אלו, דכל שנעשה בו איסור גזילה הוי פסול בקרבן, ולכן גם אם אין הפסוק בא למעט פסול לבעלים, מכל מקום גדר הפסול הוא משום שנעשה בו איסור גזילה, ראה שם.

אך ב"תוספות רי"ד" כתב: "לבעלים נמי אינו עולה, ואפילו לא אייזש ואפילו שהביא כהן לשם בעליו, דבעינן יקריב אותו לרצונו, ולא זה שהביאו שלא לרצונו, והבעלים מטפלים בו עד העזרה או שולחין אותו על ידי שליח, פרט לזה

9. ביאור לשון "מי איכא למאן דאמר שינוי מעשה לא קני", נתבאר על פי רש"י; והטעם שלא פירש כפשוטו, מסתבר, שאין זה משום שבית שמאי סוברים "שינוי במקומו עומד", אלא משום דלקמן סז א למדנו: "ואיכא דאמרי: אמר רב חסדא אמר רבי יונתן מנין לשינוי שאינו קונה וכו'"; וכן לקמן צד ב סבר כן רבי יוחנן.

ואף לשיטת התוספות לעיל סה ב ד"ה הן, שלא נחלקו על שינוי גמור אלא על שינוי החוזר לברייתו, הרי אף כאן יש לפרש ב"שינוי החוזר לברייתו", ראה היטב בתוספות ד"ה מי; לבד שבדעת רש"י יש לפקפק אם מודה הוא לתוספות, וכבר נתבאר לעיל בהערות שבעמוד א, שמוכרח מדברי רש"י, שהוא חולק על דברי התוספות שרבה עוסק בשינוי החוזר לברייתו.

וראה עוד כעין לשון זו לקמן סח א: "ומי איכא למאן דאמר שינוי מעשה לא קני", וראה בהערות שם.

10. כתבו התוספות, שמפירושו רש"י נראה, שגזירת הכתוב הוא שלא יטמא הזב את המשכב שגזל מחבירו, וכתבו על זה "וזהו תימא", ועוד תמהו והוכיחו לא כן, ופירשו את מיעוט התורה

רבי שמעון אומר: חילוף הדברים: עורות של גזלן מחשבה של הגזלן מטמאתן; ואילו עורות של גנב, אין מחשבה שלו מטמאתן.

והן טעמו של תנא קמא בגזלן, והן טעמו של רבי שמעון בגנב, הוא לפי שלא נתיאשו הבעלים.

כלומר: לדעת תנא קמא סתם "גניבה" יאוש בעלים יש בה, (13) אבל לא סתם גזילה, ולכן הגנב מטמא במחשבתו, והגזלן לא; ואילו רבי שמעון סובר: חילוף הדברים, סתם גזילה יש בה יאוש בעלים, (14) וסתם גניבה אין בה יאוש בעלים.

ואם כן שמע מינה מדברי שניהם: יאוש קנה, ולכן כשכבר נתיאשו הבעלים הרי מחשבתו של הגזלן או הגנב מטמאתן; ותיקשי לרב יוסף, הסובר: יאוש אינו קונה!?

אמר תירץ ליה רב יוסף לרבה: הכא — גבי

א. עורות של בעל הבית [אדם שאינו סוחר]: מחשבה שחישב בעל הבית עליהם שיעמדו כמות שהן לתשמיש, מחשיב את העורות לגמר מלאכת ה"כלי" — ומטמאתן, כלומר: ראויים הם לקבלת טומאה, כי יצאו בכך מתורת "עורות" ונעשו "כלי", שהוא לבדו ראוי לקבל טומאה.

ב. ואילו עורות של עבדן [סוחר עורות]: אין מחשבה שלו להשתמש בעורות שלו כמות שהן מטמאתן, ומשום שסוחר הוא, ושמא יימלך למכור אותם, והלוקח ירצה לעשות מהם כלים הטעונים גמר מלאכה, ועד שלא נגמרה מלאכתן אין שם "כלי" עליהם, ואינם מקבלים טומאה. (12)

ג. עורות של גנב, מחשבה של הגנב מטמאתן.

ד. ואילו עורות של גזלן, אין מחשבה של הגזלן מטמאתן.

לאחר יאוש, ובכל זאת לא תוכיח מכאן שיאוש אינו קונה, כי מה שאינו קונה הוא משום שאינו נגזל, וזה הוא עצמו חידוש התורה. ולמדנו מדברי רש"י, שיש לדון "יאוש" בגזילת קרבן של חבירו, אף שלכאורה אין הקרבן שלו, ואין שייך שיתיאש ממנו.

12. ב"משנה אחרונה" בכלים שם, תמה על טעם זה, שהרי מידי ספק לא יצא!?! וראה מה שרצה לפרש באופן אחר מרש"י.

13. ומשום שאינו יודע את מי לתבוע, רש"י.

14. ומשום שחושש הנגזל מן הגזלן שאיש אלים הוא, שהרי נטלו ממנו בכוח, אבל בשל גניבה

שלא עשאו שליח והקריבו שלא לדעתו".

ג. כתב רש"י, לפי פירושו הראשון בדברי רבא, שהפסוק מדבר לפני יאוש; ביאור דבריו: שלפי זה אין הכרח לפרש לאחר יאוש — ומשום דפשיטא היא — ולהוכיח שיאוש אינו קונה, כי אין זה פשיטא שאינו עולה לבעלים.

ועוד פירש רש"י פירוש שני בגמרא: "לישנא אחרנא: דגזל קרבן דחבריה, הילכך אפילו לאחר יאוש לא קנייה, דקרבן אינו נגזל, דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה [בכל מקום שהוא ברשות הקב"ה הוא עומד]", כלומר: ואין כאן מעשה גזילה שתיקנה ביאוש; ומשמע דהכי קאמר: היות והפסוק עוסק בגזילת קרבן של חבירו, אם כן אף כי אי אפשר לפרשו לפני יאוש ומשום דפשיטא היא, מכל מקום יש לפרשו

עורות שמועילה להם מחשבתו של גנב וגזולן לאחר יאוש — **במאי עסקינן: כגון שקיצען**, שהוא שינוי מעשה קל, שמועיל יחד עם יאוש. (15)

מתקיף ליה רבה בר רב חנן:

והלא "עיצבא" שנו כאן, כלומר: והרי מחשבה זו שאנו עוסקים בה היינו מחשבה לעשות מהעורות עיצבא [כעין שולחן לאכול עליון]!?

ועיצבא הלא אין צריכה קיצוע, כלומר: אף שמקצעין אותה, מכל מקום אף בלי קיצוע היא מטמאת; ומשום שהקיצוע אינו אלא יופי, ואין זה "גמר מלאכה" של כלי. (16)

ומנין שהמשנה עוסקת בעיצבא, (17) משום **דתנן [במשנה קודמת]:**

כל מקום שאין חסרון מלאכה, מחשבה מטמאתו; יש חסרון מלאכה, אין מחשבה מטמאתו, חוץ מן העיצבא, שאף כי דרך לקצעה ודעתו לקצעה, הרי היא טמאה אף ללא שקיצעה, ומשום שהקיצוע אינו אלא כדי ליפותה.

אלא אמר רבא על ההוכחה מן המשנה בכלים שיאוש קונה:

האי מילתא — קושיא זו מן המשנה בכלים — קשי בה רבה לרב יוסף עשרין ותרתינן שניין ולא איפרקה [הקשה אותה רבה לרב יוסף במשך עשרים ושנים שנה, ולא היה

אינו מתייאש, ומשום שסובר הוא: אמצא את הגנב, רש"י.

15. תוספת ביאור:

כתב רש"י בד"ה שקצען: "דאיכא תרתי שינוי מעשה ויאוש, ולעולם יאוש גרידא לא קני", והוכרח רש"י לפרש, שהשינוי קונה עם היאוש, שהרי כל עיקר מחלוקתם של תנא קמא ורבי שמעון הוא ביאוש.

אך לא פירש רש"י, למה צריך שינוי המעשה יאוש עמו, והרי שינוי מעשה בעלמא קונה אפילו בלי יאוש, וכמו שכתבו התוספות בד"ה שינוי; והתוספות כתבו: "כגון שקיצען, ומועיל עם היאוש, אבל לחודיה לא קני, דלאו שינוי מעשה הוא", ובפשוטו נראה כוונתם, שאין זה שינוי מעשה גמור שיועיל בלי יאוש, אלא שינוי מעשה קל [הלוא תראה, שלפי פירוש התוספות, מקשה הגמרא, שאינו שינוי מעשה כלל], ושינוי מעשה קל מועיל כשהוא עם יאוש, וכן נראה מדברי הרשב"א; [וכעין זה ברא"ש סוף סימן ב

לענין "שינוי השם" גרוע שהוא צריך יאוש עמו, ושינוי השם טוב שאינו צריך יאוש עמו]; אלא שב"פני יהושע" נראה שהבין כוונת התוספות באופן אחר, ראה שם.

16. כן פירש רש"י; ולא נתבאר בדבריו, מה בכך שאינה צריכה קיצוע לטומאה, והרי מכל מקום יש לומר שהכא במאי עסקינן כגון שקיצען! ? ויש לפרש את כוונתו, דמשמע שדין הברייתא גבי גנב, הוא בדומה לדין הברייתא גבי בעל הבית, והיות וגבי בעל הבית מטמאת המחשבה לבדה בלי קיצוע, הוא הדין שגבי גנב מועילה המחשבה בלי קיצוע.

והתוספות פירשו באופן אחר: "דכיון דראויה להשתמש בלי קיצוע, אין קיצוע שלה חשוב שינוי מעשה כלל".

17. כן פירש רש"י, ולא ביאר מה הוא ההכרח מאותה משנה, שאנו עוסקים במשנתנו בעיצבא.

“כשורא” [קורה], ואילו השתא כאשר נתנו עליה את התקרה — “טללא” [גג] הוא שמה —

ומכל מקום שנינו שאינה נקנית לגזלן — מעיקר הדין — ואפילו עם יאוש, דהא תנן במסכת גיטין:

העיד רבי יוחנן בן גודגודא ... על המריש הגזול שבנאו בבירה [בית], שאין הגזלן משיב לו את המריש עצמו, אלא נוטל הנגזל את דמיו, מפני תקנת השבים בתשובה, שלא יצטרכו לסתור את בירתם כדי להשיב גזילה לבעליה.

הרי משמע: טעמא מפני תקנת השבים, לכן אינו צריך להשיב את המריש עצמו —

הא לאו הכי, הוה המריש הדר בעיניה [חזור א-10] היה המריש לבעליו כמות שהוא], ואף שנשתנה שמו.

הרי מוכח ש“שינוי השם” אינו קונה, ותיקשי לרב יוסף דאמר: יאוש אינו קונה, אבל “שינוי השם” קונה! (1)

לרב יוסף מענה], עד דיתב רב יוסף ברישא [עד שנעשה רב יוסף לראש הישיבה], ואז זיכהו הקב”ה ופרקה [יישב את הקושיא]:

“שינוי השם” [של העורות] עם יאוש כ“שינוי מעשה” דמי! (18)

שהרי “שינוי מעשה” — כגון מה ששנינו: “הגזול עצים ועשאן כלים, משלם כשעת הגזילה” — מאי טעמא הוא קונה, כי התם מעיקרא עצים, ואילו השתא כלים [עצים היו מתחילה ועכשו כלים הם].

אם כן “שינוי השם” נמי, מעיקרא קרו ליה משכא [עור בעלמא], ואילו השתא — משחישב עליהן — קרו ליה אברזין [עיצבא בלשון ארמית].

והיות ויש שינוי השם עם יאוש, לכן קנאו הגזלן.

ותמהינן: והרי “מריש”, היא קורה גדולה שקבעה בבית כדי ליתן עליה את התקרה, דאיכא “שינוי השם”, שהרי:

מעיקרא קודם שקבעה בבית נקראת היא

וראה עוד מה שיתבאר בהערה 1 בעמוד הבא.

1. בפשוטו, היות ו“שינוי השם” אינו קונה אלא עם יאוש [וכמו שכתבו התוספות לעיל סו ב, והובא בהערה], אם כן בהכרח שכוונת הגמרא להקשות, היות ומן הסתם כבר נתייאשו הבעלים כיון שבנאו בבירה; אך תמהו על זה התוספות, כי עד שאתה מקשה ממשנה זו על רב יוסף, הסובר: יאוש אינו קונה, אלא שיאוש ושינוי השם כאחד הרי הם קונים, תיקשי לרבה הסובר יאוש לחוד הרי הוא קונה!?! ולכן ביארו התוספות בשני אופנים:

18. כתבו התוספות: שאין שינוי השם כשינוי מעשה ממש, כי שינוי מעשה אינו צריך יאוש עמו, ואילו שינוי השם אינו קונה ללא יאוש; וטעמם, משום שהרי זה הוא עיקר מחלוקתם של רבי שמעון ותנא קמא, ואם לא צריך יאוש עם שינוי השם אם כן במה נחלקו, וכן הוא ב“תוספות רבינו פרץ”; וכן משמע קצת לשון רש”י שכתב: “אברזין, הוא עיצבא בלשון ארמי, אבל יאוש גרידא לא קני”, והיינו ששינוי השם הוא עם יאוש, אבל יאוש לבד לא קנה; וראה ברשב”א שכתב לא כן, וראה מה שכתב עליו המגיה ברשב”א הנדמ”ח; וראה עוד במאירי,